

**Programma van maatregelen
Itegem (Heist-op-den-Berg) – Van
Immerseelstraat**

David Vanhee

Bornem
2020

Gemotiveerd advies

Het was tot op heden enkel mogelijk een bureauonderzoek (projectcode 2019L226) en een landschappelijk booronderzoek (projectcode 2020A377) uit te voeren. De uitvoering van een proefsleuvenonderzoek blijkt nog nodig, maar dit kan pas plaatsvinden nadat de huidige bebouwing op het terrein gesloopt is. De sloopvergunning maakt deel uit van de vergunningsaanvraag waarvoor de archeologienota opgemaakt werd. Het uitgevoerde vooronderzoek laat echter nog vragen open, waardoor verder archeologisch vooronderzoek nodig is (zie verslag van resultaten). Voor een afweging van de verschillende onderzoeksmethoden die nog in aanmerking komen, verwijzen we naar het onderdeel Onderzoeksmethode in het Programma van maatregelen (zie verder).

Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent. Deze inschatting is gebaseerd op de gunstige landschappelijk ligging van het terrein op de flank van een lichte opduiking aan de vallei van de Grote Nete. Verder zijn een plaggenbodem en een B horizont te verwachten. Vooral de plaggenbodem kan voor enige bescherming van het onderliggende bodemarchief gezorgd hebben ten aanzien van ondiepe bodemingrepen. De huidige bebouwing is voorzien van een kruipkelder en fietsenbergingen die maximaal tot ca. 60 cm onder het maaiveld reiken. In combinatie met de verwachte plaggenbodem betekent dit dat relevante archeologische niveaus nog bewaard gebleven kunnen zijn onder de bestaande bebouwing. De geplande werken zullen een sterk negatieve impact op het bodemarchief hebben. Daaruit volgt dat bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig is, wat ook kenniswinst oplevert voor een regio die archeologisch nog vrij onbekend is.

Om meer inzicht te krijgen in de bodemopbouw op het terrein en de impact van de aanwezige bebouwing op de bewaring van het bodemarchief, werd een landschappelijk bodemonderzoek uitgevoerd. Daaruit blijkt dat de bodemopbouw uit een A-C profiel bestaat. Het potentieel op een goed bewaarde steentijd artefactensites blijkt klein. Relevante archeologische sporen kunnen daarentegen wel nog bewaard gebleven zijn onder de huidige bebouwing. Daarom is de uitvoering van een proefsleuvenonderzoek nodig.

Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem

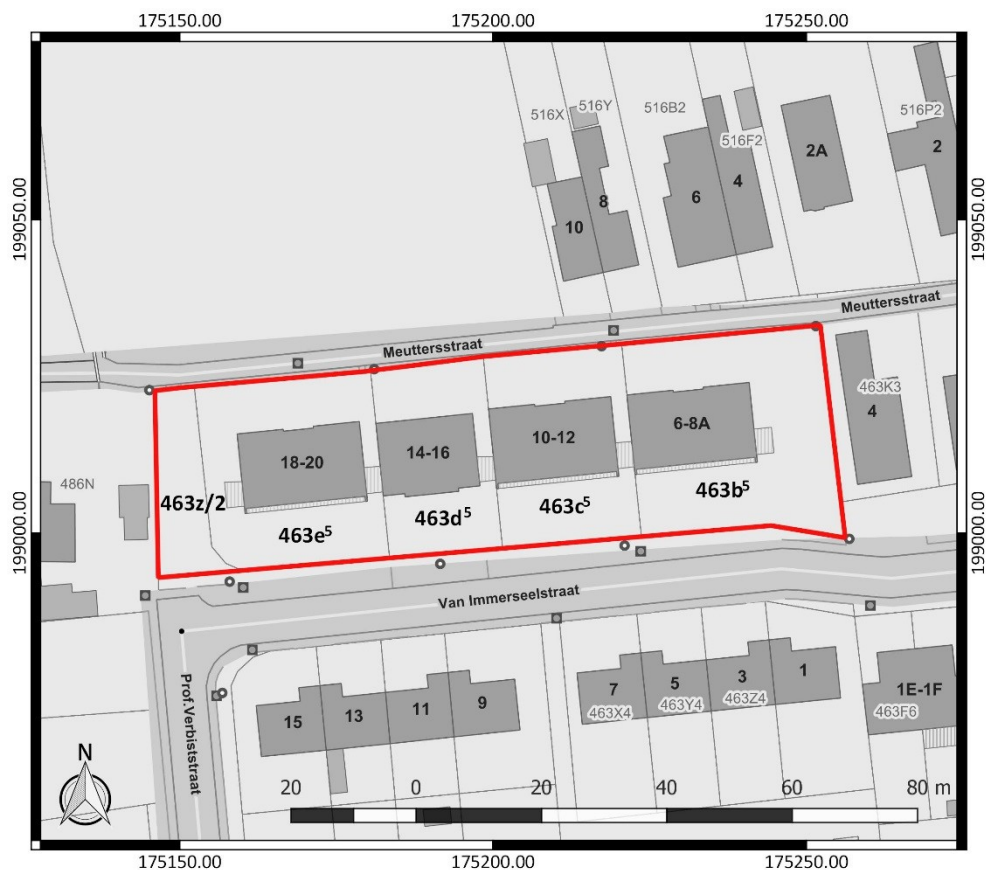
Administratieve gegevens

Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, adres, toponiem): Antwerpen, Heist-op-den-Berg, Itegem, Van Immerseelstraat, Morters

Bounding box x/y Lambert 72 coördinaten:

- 175252, 199033
- 175256, 199000
- 175146, 198992
- 175145, 199023

Kadastraal plan:

Figuur 1: Kadasterplan met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (www.geopunt.be)

Kadastrale percelen: Heist-op-den-Berg, Afdeling 4 (Itegem), sectie B, nummers 463b⁵, 463c⁵, 463d⁵, 463e⁵ en 463z/2 (partim)

Oppervlakte onderzoeksgebied: ca. 3320 m²

Aanleiding van het vooronderzoek

Zie hoofdstuk 2.3.2 van het verslag van resultaten.

Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

Zie hoofdstuk 2.4.4 van het verslag van resultaten.

Vraagstelling en onderzoeksdoelen

Doelstelling van een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem is nagaan of archeologische niveaus aanwezig zijn in het projectgebied en op welke diepte, om een verdere inschatting te kunnen maken van de versturende impact van de geplande werken. Ook dient het uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem uitspraken te kunnen doen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site binnen het onderzoeksgebied en over het potentieel op kennisvermeerdering.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Zijn archeologische sporen aanwezig binnen het onderzoeksgebied en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in de ruimte en in de tijd?
- In hoeverre heeft de bebouwing op het terrein een (negatieve) invloed gehad op het aanwezige bodemarchief?
- Wat is het type vindplaats (bewoning, begraving, ...), aanwezig binnen het onderzoeksgebied?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen archeologische sporen?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen materiële cultuur?
- Wat is de potentiële kenniswinst van een eventuele opgraving?
- Is er mogelijkheid tot behoud *in situ* en zijn er eventuele maatregelen nodig om aan het behoudsprincipe te voldoen?
- Indien behoud *in situ* van het archeologisch erfgoed onmogelijk of onwenselijk is in het kader van de geplande bodemingrepen: kan een afbakening gemaakt worden van bepaalde delen van het terrein die voorafgaand aan de werkzaamheden moeten onderzocht worden?

Onderzoeksmethode

De keuze van de methode voor verder vooronderzoek wordt gebaseerd op de volgende vier criteria:

1° is het MOGELIJK deze methode toe te passen op dit terrein?

2° is het NUTTIG deze methode toe te passen op dit terrein (levert het iets op)?

3° is het overdreven SCHADELIJK voor het bodemarchief deze methode toe te passen op dit terrein?

4° is het NOODZAKELIJK deze methode toe te passen op dit terrein (kosten-batenanalyse)?

Geofysisch onderzoek is niet aangewezen omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren. Het potentieel op kennisvermeerdering is voor deze onderzoekstechniek te beperkt. Veldkartering is niet mogelijk binnen het onderzoeksgebied, omdat het terrein deels verhard en bebouwd is en deels in gebruik is als tuin.

Landschappelijk bodemonderzoek werd reeds uitgevoerd en geeft aan dat de kans klein is dat op het terrein een goed bewaarde steentijd artefactensite aanwezig is. Bijkomend onderzoek in functie van steentijd artefactensites is daarom niet zinvol. Relevante archeologische sporen kunnen wel nog bewaard gebleven zijn. Daarom is de uitvoering van een proefsleuvenonderzoek nodig. Deze onderzoekstechniek biedt daarvoor voldoende ruimtelijk inzicht en is geschikt omdat een site zonder complexe verticale stratigrafie verwacht wordt.

De onderzoekszone beslaat steeds de oppervlakte van ca. 3320 m², zoals die afgebakend is op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek. De onderzoeksdoelen zijn succesvol bereikt wanneer de vooropgestelde onderzoeksvragen en de bijkomende onderzoeksvragen die opgesteld worden naar aanleiding van elk assessment beantwoord zijn.

Archeologisch vooronderzoek
Heist-op-den-Berg - Van Immerseelstraat
Projectcode: 2020A377
Plan 6: Nodig geachte maatregelen

Legende

Onderzoeksgebied

Proefsleuvenonderzoek

Coördinaten in Lambert 72
Formaat: A4
ID: Grondplan
Initiële opstelling: Digitaal
Onderkaart: GRB
Datum afwerking: 24/01/2020
All-Archeo bvba

Figuur 2: Overzicht van de nodig geachte maatregelen, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

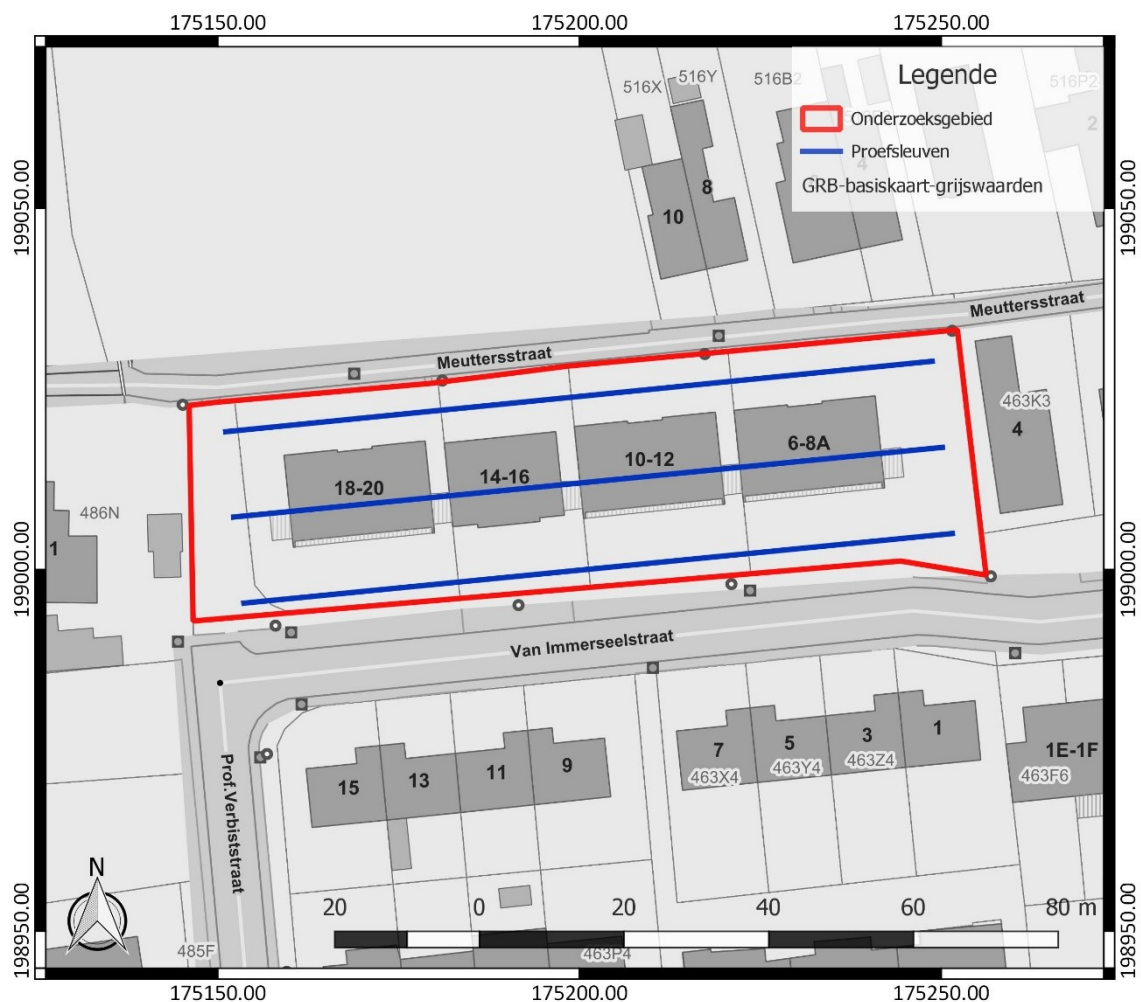
Onderzoekstechnieken

De verstoringdiepte van de verschillende bodemingrepen varieert en ligt nog niet voor alle ingrepen vast. Daarom dient het bodemarchief onderzocht te worden totdat alle aardkundige eenheden onderzocht zijn waarin archeologische sites in primaire positie kunnen voorkomen, die relevant zijn voor de vraagstellingen van het onderzoek.

Voor aanvang van het proefsleuvenonderzoek dient de aanwezige bebouwing en verharding gesloopt te worden. De uitbraak van verhardingen, funderingen en andere ondergrondse massieven dient te gebeuren onder begeleiding van een archeoloog.

Proefsleuven

Voor de gehanteerde onderzoekstechnieken is hoofdstuk 8.6 van de Code van Goede Praktijk van toepassing. Er wordt gewerkt met continue, parallelle proefsleuven. In dat geval heeft het gebruik van 2 m brede sleuven met een tussenafstand van 15 m een hogere trefkans dan 4 m brede sleuven met een tussenafstand van 20 m.¹

Figuur 3: Inplanting van de proefsleuven (blauw), binnen het onderzoeksgebied (rood), weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

¹ Haneca et al. 2016, 48

De proefsleuven hebben een maximale tussenafstand van middelpunt tot middelpunt van 12 m. De beoogde oppervlakte die onderzocht dient te worden door middel van proefsleuven, bedraagt minimaal 10 %. Dit wordt behaald aan de hand van het vooropgestelde sleuvenplan, dat voorziet in 206 lopende m proefsleuven.

Voor een goede selectie moeten de proefsleuven aangevuld worden met kijkvensters en/of dwarssleuven. De oppervlakte hiervan bedraagt minimaal 2,5 % van het onderzoeksgebied. De zijden van de kijkvensters meten maximaal 13 x 13 m. De kijkvensters en/of dwarssleuven moeten voldoende groot zijn om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden.

De globale topografie van de omgeving van het terrein loopt licht op in oostelijke richting. Het lijkt het meest aangewezen om de proefsleuven aan te leggen met een oostnoordoost-westzuidwest oriëntatie, rekening houdend met de oriëntatie van de grenzen van de zone die onderzocht dient te worden aan de hand van proefsleuven. Op die manier kan het proefsleuvenonderzoek efficiënt uitgevoerd worden.

Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn op dit moment geen afwijkingen voorzien ten aanzien van de Code van Goede Praktijk.

Bibliografie

Haneca, K./S. Debruyne/S. Vanhoutte/A. Eryvynck, 2016: Archeologisch vooronderzoek met proefsleuven. Op zoek naar een optimale strategie, Brussel.